

GAV... — MAIL

De digitale nieuwsbrief van de
Groesbeek Airborne Vrienden**Groesbeek
Airborne
Vrienden****Veldgraf**

Tijdens de felle gevechten in de omgeving van Katerbosch, Middelaar sneuvelt in de ochtend van 2 oktober 1944 de 22-jarige 2nd Lieutenant Willis A. Utecht, B Company 325th PIR. Hij krijgt een veldgraf. Pas tientallen jaren later wordt hij gevonden. Sinds 1994 rust hij op de Amerikaanse Militaire Begraafplaats in Margraten. Elk jaar op 2 oktober markeert Herman Wijnhoven zijn offer met een bezoek aan de plek wat ooit zijn veldgraf was.

**Mijmeringen...
op begraafplaatsen**

Deze wat cryptische titel heeft betrekking op mijn persoonlijke indrukken en belevingen tijdens drie bijeenkomsten deze en afgelopen maand, op drie verschillende begraafplaatsen. Op donderdag 11 november op de Canadese Erebegraafplaats Groesbeek tijdens Canadian Remembrance Day, op zondag 14 november bij Volkstrauertag op de Erebegraafplaats Donsbrüggen in Duitsland en bij de overdracht van een origineel houten kruis aan de directeur van het nieuw te bouwen informatiecentrum op de Amerikaanse Begraafplaats Margraten in Zuid-Limburg. Dit laatste voor mij persoonlijk bijzondere moment vond plaats op de plek van de tijdelijke Amerikaanse begraafplaats Molenhoek, achter Bergzicht-De Raaf aan de Rijksweg. Mijn gedachten dwaalden onder andere af naar “Goed dat we de gevallen en slachtoffers van WO 2 blijven herdenken. Goed dat we stil blijven staan bij het verdriet en leed van nabestaanden. Dat we een verantwoordelijkheid hebben om deze gevoelens van beleving en overweging over te brengen aan de toekomstige generaties, zodat dit bijzondere gedachtegoed niet verloren gaat.”

Het is voor mij persoonlijk herdenken zonder landsgrenzen, zonder morele grenzen en afwegingen. Hierin werd ik gesterkt bij een openingscitaat door Manfred de Haan, de bevroren voorzitter van de plaatselijke Heimat- und Verkehrsverein die jaarlijks deze Volkstrauertag herdenking organiseert. Het citaat is van schrijfster Henriette Hanke: “Das größte Rätsel der Geschichte ist, wie die schlechten Vorwände für Kriege immer über die guten Gründen für Frieden siegen.”

Herman Wijnhoven, voorzitter Groesbeek Airborne Vrienden

Herdenkingen in beeld

In de luwte van de coronacrisis stonden we in september stil bij 77 jaar Operatie Market Garden. Hierbij een kleine impressie van enkele activiteiten.

Colonel Max Krupp:

“We extend a sincere gratitude to you and your team for being such gracious hosts during our short visit to the lovely Netherlands”

Sergeant Carlos Ocampo, Protocol NCO 82nd:

“Please say Hi to everyone from both of us. And Thank you again for your hospitality and everything you guys did”

© Paul ten Broeke Fotografie

Youri Pouwels:

“Special dat ik hier kan zijn, echt mooi.....mooi dat ik dit kan doen zo”

Boven: tijdens de Monumententour op 17 september in Groesbeek was er speciale aandacht voor Youri Pouwels, die in het kader van ‘Make a Wish’ deelnam aan de plechtigheden. Midden: de Colour Guard tijdens de plechtigheden bij het monument in Hommersum (Duitsland) op 18 september, ter nagedachtenis aan de neergestorte B-24 bommenwerper Onder: herdenking in Kranenburg (Duitsland) op 19 september bij het monument ‘Hass Tötet, Liebe Versöhnt’

Onverwacht bezoek

Vier officieren van het Texas Military Department, op doorreis naar Pilsen in Tsjechië, kwamen maandag 20 september naar het Gavin Monument om een krans te leggen voor de tijdens Operatie Market-Garden gesneuvelde Amerikaanse para's. Deze special Forces officieren ondersteunde in 2019 een Tsjechisch legeronderdeel tijdens hun inzet in Afghanistan. Ze waren heel graag wat langer in de regio gebleven en beloofde volgend jaar met een grotere delegatie terug te komen.

Herman Wijnhoven ontvangt de officieren bij het Generaal Gavin Monument.

Nieuw historisch paneel in Heilig Landstichting

Op 17 september is in Heilig Landstichting een historisch paneel onthult dat herinnert aan de tijdelijke begraafplaats van de Grenadier Guards tegenover de Nebo.

Het paneel is een initiatief van Frans Geertsen van de Heemkundewerkgroep Heilig Landstichting. Frans was zelf nog ooggetuige van het ontstaan van dit kerkhofje in de eerste dagen van Market Garden. Het paneel aan de Nijmeegse Baan werd onthult door Teun de Groot van de Heemkundewerkgroep en Jeanne Melchers van de Groesbeek Airborne Vrienden.

Het onderzoek van Frans naar de geschiedenis van deze bijzondere plek heeft ook geleid tot een herinneringsboekje. Met medewerking van Helma Nijenhuis schreef hij het boekje 'Oorlogsgraven aan de voet van de Nebo'. Het boekje is uitgegeven door de stichting 'Van ploeg tot Heilig

Landstichting' en is verkrijgbaar verkrijgbaar bij boekhandels in Nijmegen en Groesbeek, prijs € 10,00. Ook bij de secretaris van de werkgroep, tel: 024-3234230, is het boekje te koop.

Jeanne Melchers van de Groesbeek Airborne Vrienden staat klaar om samen met Teun de Groot van de Heemkundewerkgroep Heilig Landstichting (verscholen achter het paneel) het historische paneel te onthullen.

Wie wat bewaart, die heeft wat

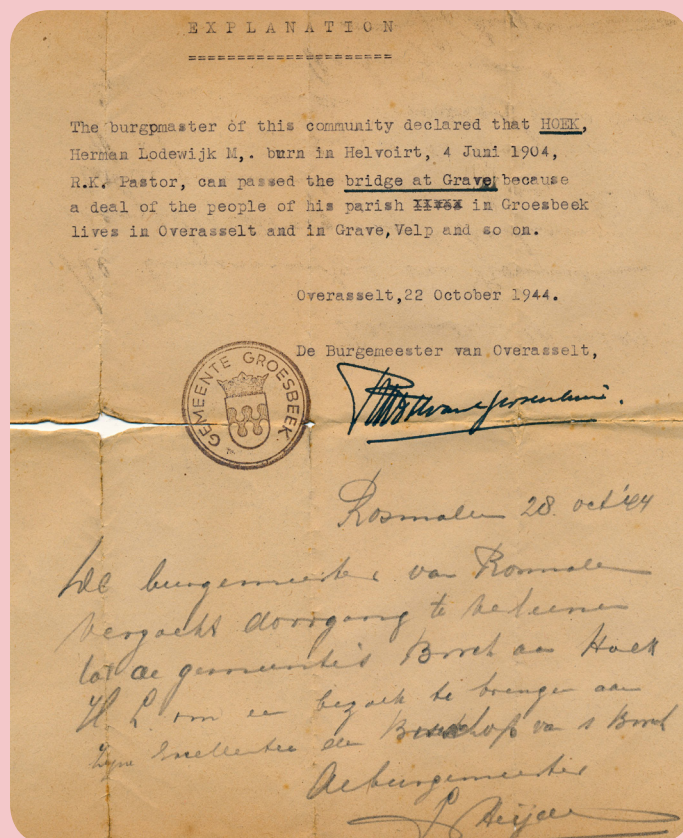
Dat zal Rene Janssen gedacht hebben toen hij een vaandel en poster viste uit een vuilniscontainer gevuld met spullen afkomstig uit dorphuis De Sleutel in de Breedeweg. Rene die pal tegenover het Gavin Monument woont, nam contact op met de Groesbeek Airborne Vrienden die beide items in dankbaarheid aanvaarde.

Het (naoorlogse) vaandel is 13 juni 1979 door veteranen van C Company 505 Parachute Infantry Regiment aangeboden aan de GAV bij de onthulling van het Stefanich Monument. In het Amerikaanse leger wordt een dergelijk vaandel een 'guidon' genoemd. Het heeft de kenmerkende kleuren voor een guidon van de Amerikaanse Infanterie: donkerblauw met wit. Sindsdien heeft het vaandel in De Sleutel gehangen. Nu deze daar is verwijderd, zijn er plannen de vlag te hangen in het Captain Stefanich Memorial, gevestigd in de zijbeuk van de parochiekerk in de Breedeweg, direct naast het Stefanich Monument. Een plechtige locatie voor de voormalige commandant van C Company die 18 september 1944 sneuvelde in de Grafwegen.

Het hervonden vaandel

Ook de GAV vond onlangs in haar omvangrijke archief bij toeval een voorwerp waarvan de inhoud niet eerder goed is bekeken. Een zwarte leren etui nauwelijks 10x15 cm groot, grof gestikt met een opening aan de bovenkant vol opgevouwen documenten. Als alle documenten voorzichtig zijn uitgevouwen, ligt er een unieke verzameling WO2 documenten en de originele identiteitskaart van pastoor Hoek, pastoor in de Breedeweg van 1933 tot 1966. In de evacuatieperiode '44-'45 toen ook de inwoners van Breedeweg elders in het land en zelfs tot in België verbleven, bracht Hoek bezoeken aan zijn geliefde parochianen. Op de fiets wel te verstaan. Met de Duitsers die het gebied boven de grote rivieren en West-Nederland nog in handen hadden, ontkwam je er als reiziger niet aan de juiste papieren op zak te hebben. Vaak getekend door burgemeesters of lokale Civil Affairs afdelingen van het Geallieerde leger. Hoek bleek er een hele verzameling aan overgehouden te hebben.

De 'reispass' van Pastoor Hoek

Over de afgebeelde 'reisplas' is op pagina 133 van het "Dagboek van pastoor Hoek" het volgende te lezen:

"Zaterdag 28 Oktober - H. Mis (no. 9). Om 10.00 uur naar Den Bosch gefietst, na een bewijs gehaald te hebben bij de burgemeester van Rosmalen, die zich in de Kruisstraat bevond... / ...De Graafse brug mag in het vervolg na 18.00 uur niet meer gepasseerd worden."

Breedeweg, 13 juni 1979: Lt. Gerald 'Johnnie' Johnson van 505/C spreekt de aanwezigen toe bij de onthulling van het Stefanich Monument. Rechts naast hem een jongen met het vaandel.

Market Garden avond voor de Business Club van de De Treffers

De Groesbeek Airborne Vrienden sloten een maand vol herdenkingsevenementen af op woensdag 29 september bij de Business Club van voetbalclub De Treffers. Op verzoek van de Business Club werd samen met de 'Grateful Generation Tours' en de in augustus opgerichte 'Past to Present' organisatie, een Market-Garden avond georganiseerd. Als aankleding was een hoek in de kantine ingericht met oorlogsspullen en er was Speciaal Market- Garden bier te koop.

Een gezelschap van ongeveer 80 Business Club leden startte met een busrit langs de voormalige landingsterreinen. Joris Ebbers vertelde daarbij een half uur het verhaal van de luchtlandingen rond Groesbeek. Terug op het sportpark werd de avond voortgezet met een presentatie van Marco Cillessen die het verloop van de luchtlandingen visualiseerde aan de hand van ruim 80 dia's. Tonnie van Doorn en Theo Ebbers volgde met

het nieuwe concept van 'Past to Present' voor bedrijven. In dit dag(deel)programma kunnen bedrijven op een ontspannen manier de rollen en beslissingen van bepalende officieren tijdens Market-Garden op hun eigen management te projecteren. Na de pauze vertelde Herman Wijnhoven het bijzondere verhaal achter drie voorwerpen uit zijn privé collectie.

De tentoongestelde voorwerpen tijdens de Business Club avond. Links op de tafel staat het houten grafkruis waarover in het voorwoord van deze nieuwsbrief wordt gesproken. Het kruis is afkomstig van de tijdelijke militaire begraafplaats in Molenhoek en is in bruikleen geschonken aan het nieuw te bouwen informatiecentrum van de Amerikaanse Begraafplaats Margraten.

Operatie PLUTO

Toen 15 mei dit jaar via het Vrijheidsmuseum een vraag binnenkwam over het tracé van PLUTO, dat voorjaar 1945 door deze streek liep, zijn de GAV in dit bijzondere onderwerp gedoken. De resultaten van dit onderzoek kwamen net te laat voor de Netflix serie ‘Voices of Liberation’, maar leverde wel nieuwe interessante informatie op en een leuk contact met de Engelsman Thomas-Llewellyn, die bijna klaar is met zijn thesis over Pluto.

PLUTO

PLUTO was de naam van een belangrijke logistieke operatie voor de bevrijding van West-Europa. De afkorting stond voor ‘Pipe Line Underwater Transportation of Oil’, maar wordt vooral herinnerd als ‘Pipe Line Under The Ocean’. Oftewel, een onderzeese brandstof pijpleiding van Engeland naar Frankrijk. De geallieerden hadden vanaf 6 juni 1944 enorme hoeveelheden brandstof nodig voor hun opmars vanaf de stranden in Normandië naar Nazi-Duitsland. Olietankers werden uiteraard ook gebruikt, maar hadden vaak hinder van het weer, Duitse aanvallen van duikboten of vliegtuigen. Bovendien waren ze ook hard nodig voor de strijd in de Stille Oceaan. Vandaar dat de Geallieerden vanaf 1942 de ontwikkeling startte van een vaste pijpleiding voor een constante aanvoer van brandstof naar het vasteland van Europa.

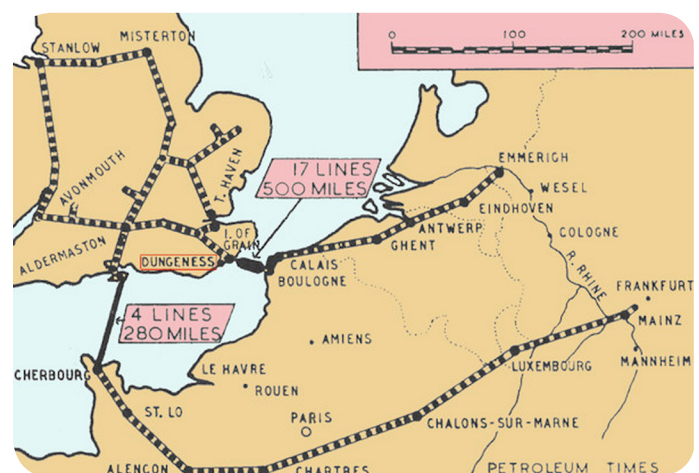
Diverse leidingen

In Engeland werden zowel een flexibele variant genaamd HAIS, als een variant met koppelbare stalen buizen HAMEL ontwikkeld, die samen met de Verenigde Staten werden geproduceerd.

Een eerste HAIS pijpleiding werd op 12 augustus 1944 voltooid tussen het Isle of Wight en Cherbourg. Een tweede leiding volgde snel daarna. Op 18 september was ook de eerste HAMEL leiding gereed waarmee uiteindelijk 4 leidingen van Engeland naar Normandië liepen, samen bekend als ‘Bambi’. Later, toen het front verder westwaarts trok, werd een tweede sector genaamd ‘Dumbo’ gereedgemaakt tussen Dungeness (landtong Zuid-Oost Engeland) en Ambleteuse (nabij Calais), waar in totaal 17 leidingen naartoe gelegd zouden worden. Diverse pompstations aan de Engelse kust pompten continu onder een druk van 8 bar benzine naar het vasteland, met als hoogtepunt 4,5 miljoen liter per dag. In totaal werd daarmee gezorgd voor de aanvoer van 650 miljoen liter benzine; zo’n 8% van het totale verbruik van D-Day tot VE-Day.

Pijpleiding van Engeland naar Duitsland

De benzineleidingen werden door de Britse Royal Engineers en Pioneers op het land doorgelegd, het optrekkende front achterna. Zo werd er in Maart 1945 ook in onze regio gebouwd aan een leiding die liep vanaf Frankrijk via België, Lommel, Eindhoven, Beek en Donk, Gennep en Kleve, zelfs tot aan Emmerich aan de Rijn.

Het hoofdnetwerk van de PLUTO pijplijn van Engeland tot aan Duitsland.

De voltooiing hiervan was op 10 april 1945 toen Kwartiermeester-Generaal Sir Thomas Riddell-Webster de leiding officieel in gebruik stelde.

Van deze vaste pijpleiding, bestaande uit buizen met koppelstukken daartussen, zijn her en der nog stukken te vinden. Zo zit er in Beek en Donk nog een stuk leiding in de grond die onder een kanaal doorgaat en zijn er in een huiskelder in Ottersum recent nog stukken leiding gevonden die door het Reichswald naar Materborn/Kleve liepen. Deze stukken zijn overigens hergebruikt in een schuur. Een paar meter buis is hiermee bewaard gebleven van de in totaal meer als 1.100

kilometer lange pijpleiding. De overige bijna 50.000 ton aan staal zijn namelijk direct na de oorlog vrijwel geheel hergebruikt in de Britse staalindustrie.

Restanten van de pijpleiding hergebruikt in Ottersum

“Waar waren we ook alweer gebleven?”, Programma Vrijheid - deel 3

De oplettende lezer herkent waarschijnlijk wel de standaardvraag waarmee Geert Mak steevast een nieuwe aflevering van zijn reeks ‘In Europa’ begon. In dit geval betreft het echter het vervolg op twee eerdere artikelen (Nieuwsbrief nr. 1 en 2 van 2020) over het Programma Vrijheid waarvan de contouren steeds scherper worden.

Dat laatste is mede te danken aan de drie recente bijeenkomsten georganiseerd door onze regiovertegenwoordigers Erik de Gans (Berg en Dal) en Pieter Hermans (Nijmegen) in samenwerking met Wiel Lenders van het Vrijheidsmuseum. De Provincie Gelderland heeft voor dit programma een aanzienlijk bedrag gereserveerd dat besteed dient te worden in zogenaamde tussenjaren 2022 en 2023.

Met Democratie, Rechtstaat en Vrijheid als belangrijkste pijlers en WO2 als referentiekader, kunnen projecten van € 30.000 worden aangevraagd. Een verdere detaillering hierin is de wens samenwerking te zoeken met andere organisaties, bekend of onbekend, waarin bij voorkeur de samenwerking wordt gestimuleerd tussen Erfgoed organisaties en organisaties uit de Culturele sector. Met dit gegeven is een verbreding van het regioprogramma voorgesteld door drie perioden te duiden waar binnen een project kan landen. ‘De aanloop jaren 33-40’, ‘WO2 Market-Garden, Frontgebied, Rijnlandoffensief’ en ‘Nasleep jaren 45-51’. Tijdens de laatste bijeenkomst op dinsdagmiddag 14 december kon al door de aanwezige organisaties gebrainstormd worden hoe een ieder een bijdrage aan het programma kan of wil leveren. GAV heeft die middag enkele ideeën geventileerd en hoopt op een snel vervolg in januari 2022, waarbij ook vertegenwoordigers uit de Culturele sector aanwezig zijn om hun ideeën en mogelijke bijdragen met ons te delen.

Een verhaal dat de moeite waard is om te delen...

Op 17 september speelde deel twee van de jaarlijkse Monumententocht zich af bij de Glider op Klein Amerika. Theo Giesbers vertelde daar een kort verhaal over de 11 Nederlandse commando's die tijdens Market-Garden waren ingedeeld bij de 82nd Airborne Division. Daarna introduceerde Theo bij het publiek de heer Martien van Barneveld. Martiens vader - ook Martien genaamd - was een Nederlandse commando's die was ingedeeld bij de 1st British Airborne Division die bij Arnhem strijd leverde.

Martien van Barneveld (sr) landde per glider op 17 september 1944 bij Wolfsheze. Hij werd eerst onderscheiden met het Bronzen kruis en later met de Bronzen Leeuw, omdat hij, onder andere, als commandant van zo'n 20 manschappen met succes gevechtspatrouilles uitvoerde en later veel militairen redde door de hulp te geven bij het terugtrekken over de Rijn. Hij is daarbij maar liefst driemaal de Rijn overgestoken. Het verhaal dat Martien tijdens de herdenking met ons deelde was zeer interessant maar tegelijk best technisch. Het leek de redactie een goed idee dit verhaal op te nemen in deze nieuwsbrief.

“De burgemeester van Groesbeek, Jonkheer van Grootenhuis en zijn echtgenote Ria van Grootenhuis – van Oppen kregen enkele dagen na de luchtlandingen op 17 september bezoek van een Nederlands Canadees die gedropt was bij Groesbeek. Hij vertelde hen dat hij in Vancouver woonde. Hierop stelde de burgemeester hem

de nogal onnozele vraag: ‘Kent u dan misschien Familie Bakhuys Roozeboom? Die wonen ook in Vancouver.’ Tot zijn verbazing kreeg hij te horen van Bill (Wim Knijff): ‘August Bakhuys Roozeboom (Buck) is mijn beste vriend en een heel goede kunstschilder. Hij is gedropt bij Arnhem en over een paar dagen zie ik hem.’ De burgemeester vertelde Bill dat zijn vrouw namelijk een volle nicht is van August zijn moeder. De burgemeester en diens vrouw verheugde zich op het weerzien met hun neef, maar na enkele dagen kwam de Commando Bill weer terug met de treurige mededeling dat zijn vriend in Oosterbeek was gedood in actie.

Meteen na de bevrijding van het noorden ging het echtpaar van Grootenhuis naar Oosterbeek en in de tuin van Hartenstein vonden zij het veldgraf van August. Zijn naam, rang en leger nr.2632 stonden op het houten kruis op zijn graf. Daarna is hij om onbekende reden begraven als onbekende Canadese soldaat ‘Known unto God’ op het Airborne Cemetery Oosterbeek.

Door de inspanning van dhr. Heij uit Hengelo die zich al vele jaren bezig hield met de identificatie van geallieerde soldaten, kreeg hij - en meerdere soldaten met hem - alsnog een herkenbaar graf. In de Londense archieven stootte hij op een rapport van de Britse graves Registration Company waaruit bleek dat de onbekende Canadese militair die permanent was herbegraven op Plot 1 rij A graf 6 van het War Cemetery in Oosterbeek afkomstig was van het geografische coördinaat 693783. Dat nummer correspondeerde volgens de militaire stafkaarten met de westhoek van Hartenstein. Dat kaartcoördinaat is ook later bevestigd,

omdat mijn vader aan Kapitein b.d. S. Boons van het Korps Commando Troepen de locatie waar August Bakhuys Roozeboom was begraven heeft aangewezen. Dit was achter in de tuin van Hartenstein. Om zeker te zijn heeft dhr. Heij ook nog naar de identificatie gegevens gekeken die waren vast gelegd tijdens de herbegravenis en uit dat dossier bleek dat er geen herkenningsplaatje of andere herkenningstekens waren gevonden op het stoffelijk overschot van zijn lichaam. Het enige dat men toen heeft kunnen vastleggen was het identificatiefragment 'Erlyn 10 CDO en CND'.

Dhr. Heij ontdekte dat CND de militaire afkorting was van Canada. Zo kwam ook niemand op het idee dat CDO ook een verschrijving kon zijn van 10 CDO (commando) en Erlyn een verschrijving van Heerlen, de geboorteplaats van August. Een schrijf- of typefout was snel gemaakt in die tijd.

Ik wil afsluiten met de volgende woorden: wie oorlog heeft geproefd, die weet hoe vrede smaakt."

Martien van Barneveld

Twee foto's uit 1943, gemaakt in Port Madoc, Noord Wales, destijds de standplaats van de Nederlandse Commando's.

Foto links: van links naar rechts H. de Leeuw, Martien van Barneveld, Offerman, Wim Knijff, W. de Waard. Zittend op de voorgrond is H.W. van der Steen.

Foto onder: rechts in beeld met sigaret in de mond is Martien van Barneveld. Zittend op de voorgrond commando Hans Cramer die met de 82nd Airborne Division boven Klein Amerika sprong.

Herdenking Veritable

Op 8 februari 1945 startte Operatie Veritable. De operatie, ook bekend als de Slag om het Reichswald, was onderdeel van de opmars naar het gebied tussen de rivier de Rijn en de Roer.

Op dinsdag 8 februari 2022 herdenken de Groesbeek Airborne Vrienden, met medewerking van het mannenkoor Nèj Hèjs uit Heijen, deze gebeurtenis op de Canadese begraafplaats in Groesbeek. U bent dan van harte welkom om 11:00 uur. Uiteraard alles onder voorbehoud van de dan geldende coronamaatregelen.

Colofon

Redactie

Marco Cillessen, Roel Kerkhoff, Frank van Duin, Herman Wijnhoven

Verantwoording foto's

Pag. 1 GAV, Findagrave.com; Pag. 2 Peter Hendriks, Paul ten Broeke; pag. 3 GAV; pag. 4 GAV; pag. 5 GAV; pag. 7 GAV; pag. 9 Collectie Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH), Nederlands Commando Museum

GAV-mail is de digitale nieuwsbrief van de Groesbeek Airborne Vrienden en wordt verzonden aan onze relaties. Via de nieuwsbrief houden we je op de hoogte van onze activiteiten en van gerelateerd nieuws.

**Groesbeek
Airborne
Vrienden**

www.groesbeekairbornevrienden.nl
p/a Jan Steenweg 11
6562 BX Groesbeek